

СТАРОГРЪЦКИЯТ ЕЗИК – ВХОД КЪМ СВЕТА НА АНТИЧНАТА КУЛТУРА

Мирена Славова. ΕΛΛΗΝΙΖΕΙΝ.

Учебник по старогръцки език. София, 2013, 328 с. ISBN: 9789547999855

Анета Димитрова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Появата на нов учебник по старогръцки език не е често явление на пазара за учебна литература. Това се дължи както на факта, че обикновено старогръцкият не е първият ни избор, когато става дума за чуждоезиково обучение, така и може би на славата му на труден за изучаване език. Един от трите европейски езика (наред с латинския и старобългарския), наричани „класически“, старогръцкият език не само принадлежи към фундаментите на европейската цивилизация, но и в продължение на векове се развива и доминира в източните предели на някогашната Римска империя, оказва пряко влияние върху българския език и култура и с посредничеството на другите европейски езици присъства във всички сфери на съвременното ни ежедневие. Ето защо, като учебна дисциплина, старогръцкият език е важна част от образованието не само на филолози, богослови, историци, археолози и културолози, но и на всички, които изследват корените на нашата култура.

Учебникът на проф. д.ф.н. Мирена Славова – дългогодишен преподавател в Катедрата по класическа филология в СУ „Св. Климент Охридски“, се стреми да обхване голяма част от многообразието на този класически език и

да отговори на разностранните интереси на своите ползватели. Той е предназначен предимно за начинаещи и напреднали студенти от филологическите специалности, но с широтата на засегнатите теми и с прегледната си структура може да послужи на много по-широк кръг учени и учащи. Заглавието ΕΛΛΗΝΙΖΕΙΝ (от глагола ἐλληνίζω) може да се преведе като „да бъдем елини, да говорим гръцки“, но означава най-вече „да говорим *правилен* гръцки“. Учебникът се състои от уводна част, 30 методически единици, разделени на рубрики и подкрепени с множество илюстрации, завършва с хронологическа таблица, литература и отговори от тестовете, а към него има и речник, издаден в отделно книжно тяло.

Оригинално и практично е решението речникът да е в отделна свезка. Въпреки риска от изгубване той е удобен за ползване и в много от упражненията трябва постоянно да е под ръка. Освен старогръцко-български има още кратък българско-старогръцки и новогръцко-български речник, съобразени със съдържанието на учебника.

Самият учебник започва с увод, в който са изложени накратко периодите в историята на гръцкия език и се използва възможността да се споменат най-важните исторически събития, автори, произведения и културни явления в период от почти 30 века – от най-рано засвидетелстваната микенска епоха (от XIV в. пр.н.е.) до края на Византийската империя през XV в. Специално внимание е отделено на гръцкия език по българските земи и на изучаването му в съвременността. Стриктно погледнато, класическият старогръцки език обхваща много по-ограничен период и територия (околностите на Атина през V – IV в. пр.н.е.), а граматиката на атическия диалект по традиция се приема за образец на старогръцкия език изобщо. Но още тук, в увода, се извежда основната идея на предложения ни учебник – освен граматика, старогръцкият език е и култура, литература, езикът на империята на Александър Македонски, на античното образование, на християнството, на книжовното влияние върху Българската средновековна държава, на битовите ни взаимоотношения по съседски.

Материалът е разпределен в 30 методически единици (глави, теми, уроци), които са организирани така, че да са подходящи за самоподготовка. Всяка единица, представена от типична старогръцка поговорка, се състои от граматическа част, три допълнителни рубрики, упражнения и тест, чиито отговори са дадени в края на учебника. Теоретичната граматическа част съдържа дефиниции на термини, описание и обяснение на езиковите явления, изложение на правилата, таблици с окончания. Това е нужно най-вече за онези ползватели, които нямат филологическо образование, но с постепенното натрупване и усложняване на граматиката дори и за филолозите би било полезно да могат да се връщат към отделни понятия и явления. Именно като справочник може да се използва граматическият дял на представяния

учебник. Наистина, темите са подредени от по-лесното към трудното, но и са изложени в пълнота и изчерпателно – по-близо до реда им в граматиката, отколкото до „разбърканата“ последователност на традиционното чуждоезиково обучение. Особено важна роля имат таблиците, общо 108 на брой, които са основно помагало за изучаването на старогръцкия език и твърде богатата му на форми морфология.

Грамматическата част на всяка единица е разнообразна с три занимателни рубрики. В едната се дават паралели със съвременния гръцки език – рубрика, предназначена специално за студентите от „Новогръцка филология“, но интересна за всеки, който се интересува от по-късната съдба на гръцкия език. В рубриката „Гайните на думите“ са събрани любопитни и понякога неочаквани сведения за пътищата, по които десетки гръцки думи са проникнали в българския език – някои от тях по книжовен път и с посредничеството на други езици, а някои – през разговорния език в резултат на непосредственото общуване между два съседни народа. Накрая рубриката *φιλομαθῆσι τε καί φιλοστοροῦσι* („За ученолюбивите и любознателните“) е истинска христоматия на старогръцката култура и литература, в която се съдържат откъси от старогръцки автори и разкази за различни реалии, обичаи и важни събития от гръцкия живот.

Всяка граматическа тема е придружена от упражнения. За някои от тях е отредено място в самия учебник (така той играе ролята и на учебна тетрадка), други представляват кратки текстове за четене и превод. Почти всички те изискват търпение, дисциплина и добра памет – качества, които всеки е добре да притежава в заниманията си със старогръцки. С напредването в материала се усложняват и упражненията, но и в рамките на всяка учебна единица има упражнения с различна степен на трудност. Това позволява и на обучаемите, и на преподавателите да преценяват кои упражнения са подходящи в зависимост от достигнатото ниво на знание. Една от особеностите на учебника, които го отличават от другите учебни помагала, е и негово голямо достойнство – почти всички изречения и текстове за превод, поговорки за заучаване и примери на старогръцки не са адаптирани, а са откъси от оригинални съчинения, старателно подбрани да съответстват на взетия граматически материал. Въпреки че това значително затруднява разбирането, няма друг по-подходящ начин да се предаде спецификата на гръцкия изказ.

Всяка методическа единица завършва с тест върху новия материал, а отговорите се намират в края на учебника и също дават възможност за самостоятелна работа.

В идеална симетрия спрямо уводната част учебникът завършва с хронологическа таблица. Нейният обхват и съдържание (личности и събития от XII в. пр.н.е. до 395 г.) още веднъж потвърждават изложената в увода концепция – гръцкият език има непрекъсната история и многократно надхвърля географските и времевите граници на класическа Атина.

Тридесетте теми обхващат голяма част от старогръцката граматика, но не я изчерпват. Някои аспекти на необятния старогръцки глагол умишлено са разгледани накратко или само са загатнати, обобщено е представен и синтаксисът. Изложението на граматиката обаче предава едно много силно внушение, присъщо на авторката проф. Мирена Славова и в преподавателската ѝ дейност: старогръцката граматика може и да е обемна и изключително многообразна, но се подчинява на правила и може да бъде изучена със старание, търпение и последователност. И въпреки че езикът не е само граматика, а и култура, първата задача на обучаващия се е да усвои основите и да мисли филологически, за да се научи да мисли и говори като елините, на *правилен* гръцки език.

ANCIENT GREEK – ENTRANCE TO THE WORLD OF ANCIENT CULTURE

✉ **Dr. Aneta Dimitrova, Assist. Prof.**
Department of Cyrillo-Methodian Studies
University of Sofia
E-mail: aneta_dimitrova@slav.uni-sofia.bg